

DESPIĆA KUĆA

Despića kuća, jedan od depandansa Muzeja Sarajeva, je objekat koji datira iz 17. vijeka, a građen je u nekoliko faza i u tri različita perioda. Konačni izgled, kuća je dobila spajanjem dva postojeća objekta te njihovom nadogradnjom i adaptacijom. Vjerovatno je ovo interesantno arhitektonsko rješenje bilo jedan od razloga što je švedska organizacija "Nasljeđe bez granica" uvrstila ovaj objekat na listu svojih finansijskih ulaganja u BiH, te tako omogućila njeno osposobljavanje za muzejsku funkciju, nakon punih trideset godina.

Prema predanju, u zapisima o ovoj porodici, Despići su porijeklom iz sela Sombora u Gatačkom polju. Rodonačelnik te porodice, Risto Slijepčević, je došao u Sarajevo da izuči ćurčijski zanat (ćurčije su krznari). Oženio je Despu Despić i sa njom dobio dva sina koje su vremenom prozvali Despini sinovi, te tako prihvataju majčino prezime. Jedan od sinova, Nikola, nastavio se baviti očevim poslom, obogatio se i posao proširio na trgovinu. Nikola je uzeo pod zakup, a vrlo brzo i kupio kuću u Latinluku, dijelu grada u kojem je stanovalo domaće hrišćansko stanovništvo, kao i Dubrovčani.

Nakon toga ubrzo, kupuje još jedan objekat koji povezuje sa prvim, a njegov sin Jovo, dodaje "desno krilo" kuće, čime ona poprima današnji izgled. Ovako građena, u fazama sa nadogradnjom i adaptacijom, kuća predstavlja pravi izazov i inspiraciju za arhitekte.

Jedan od Jovinih sinova, Makso Despić, je sigurno najznačajnija ličnost ove porodice i sinonim u porodičnom pominjanju. Za vrijeme turske uprave bio je haznadar (državni blagajnik), čiji je mandat dva puta obnavljan zbog uspješno obavljenog posla, dok je za vrijeme austrougarske uprave bio Gradski vijećnik i član delegacije koja je u ime BiH išla u Beč kod Cara. Poznato je da je Makso Despić išao dva puta na hadž, u Jerusalim. Umro je u devedesetoj godini, a iza sebe je ostavio vrlo zanimljiv testament u kojem je izrazio svoju volju o načinu ukopa i podjeli imovine. Koliko je bio omiljen,

govori podatak o broju prisutnih na njegovoj sahrani. Nakon Maksine smrti, u kući na Obali još je jedno vrijeme živjela njegova kćerka, Darinka.

U pominjanju porodice Despić ne trebamo preskočiti ni ime Ive Despić, koja je bila prva žena skulptor u periodu između dva rata.

Despića kuća je značajna još iz jednog razloga. U njoj su se održavale prve pozorišne predstave zapadnog tipa. U Pozorišnoj sali, Despići su ugošćavali ugledne ljude svog vremena, predstavnike diplomatskog kora akreditovanog u tadašnjem Sarajevu, svoje prijatelje i članove svoje porodice. Kada se vide dimenzije ove prostorije onda se shvati intima ovakvih druženja. Dio inventara neophodnog za ovu djelatnost kupili su od engleskog konzula, a dio je nabavljen iz Beča. Sve do 1878. su se u ovoj kući održavale pozorišne predstave, a nakon ove godine, druženja se nastavljaju uz recitovanja, ples i muziku...

Porodica Despić je iselila u Belgiju 1967. godine, a kuću je poklonila Gradu, sa željom da u njoj bude otvoren muzej. To nije jedini objekat poklonjen Sarajevu od strane ove porodice. Naime, Despići su bili vlasnici i kuće u kojoj je danas smješten Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti BiH, a koja se nalazi u ulici paralelnoj sa ulicom u kojoj je smješten ovaj depandans Muzeja.

Zaostavština ove porodice obuhvata čitav niz različitih grupa predmeta: od pokućstva, slika, ikona, posuđa, fotografija, odjeće i rodoslova. Muzej Sarajeva ima oko 600 predmeta koji su pripadali porodici Despić:

- Nepokretno pokućstvo, kojem pripadaju ugrađeni ormari – musandere, zidne police – rafe, i mali, niski ormari – škrabije koji su fiksirani za sećije. Ovi dijelovi namještaja imaju elemente orijentalne kulture stanovanja. Ukrasno pokućstvo čine: srebreni svijećnjaci, porculanski tanjiri i zdjele, kineske vaze, kao i četiri ogledala venecijanske, turske i francuske proizvodnje
- Namještaj, koji obuhvata dvadesetak predmeta veoma fine izrade: drveni, rezbareni, sanduci – sehare. Škrinje za nakit ukrašene sedefom, francuska stilizirana komoda, mali, rezbareni stočići – peškuni, lusteri, lampe. U jednom popisu pokućstva nalazimo podatak da je dio namještaja kupljen od francuskog konzula u Sarajevu.

Ne smijemo izostaviti umjetničke slike među kojima nalazimo potpise imanentnih slikara tog vremena.

Sakralni predmeti se mogu podvesti pod posebnu vrstu predmeta koji pripadaju porodici Despić. Izdvajamo: ikone, kandilo, reljefne minijature...

Ukratko, materijal zbirke se proteže od kraja 18. do polovine 20.vijeka, dok glavnina zbirke pripada 19. vijeku.

Vrijednost ove zaostavštine je neprocijenjiva za proučavanje kulturne istorije Sarajeva, ali i cijele BiH. Ona oslikava vrijeme i društvo u kojem je nastajala, te je treba posmatrati kao svjedočanstvo o životu građanskog društva i ostatak jednog vremena, koje je iza nas.

Autor tematsko-ekspozicionog plana ove postavke je gđa. Ljiljana Hadžidedić.

Despića kuća, obnovljena i muzeološki postavljena, je otvorena 27.12. 2007. godine, uz prigodan program studenata glume sarajevske Akademije. Ovim smo pokušali vratiti kuću njenim korijenima i oživjeti stare sadržaje ovog prostora. Takvu namjenu ćemo pokušavati njegovati i ubuduće.

Despića kuća je proglašena nacionalnim spomenikom, kao historijska građa, 2005. godine.

Sažetak

O DESPIĆA KUĆI

Depandans Muzeja Sarajeva, koji datira iz 17. vijeka, a građen je u nekoliko faza i u tri različita perioda. Prezentuje kulturu stanovanja imućne, trgovačke, porodice Despić koji su je poklonili Gradu zajedno sa još jednim objektom u kojem je smješten Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti.

Smatra se i pretečom modernog pozorišta. Naime, u njoj su se odigravale prve pozorišne predstave koje su braća Despići pripremali za svoje goste. Najmarkantnija ličnost ove porodice bio je Makso Despić, *haznadar* za vrijeme turske uprave i gradski vijećnik za vrijeme austrougarske vlasti u BiH.

Summary

THE DESPIĆ HOUSE

The Despić House is a dependency of the Sarajevo Museum. Originally dating from the 17th century, it was enlarged and altered at various times, during three different periods. It presents the lifestyle of a wealthy merchant family, the Despić family, which donated it to the City together with another property, housing the Museum of Literature and the Performing Arts.

It is also regarded as the precursor of modern theatre, for it was here that the first theatre performances were held by the Despić brothers as entertainment for their guests. The most notable member of the family was Makso Despić, *haznadar* (treasurer) during the Ottoman period and a city councillor during the Austro-Hungarian period.